LAUSUNTO MAAPERÄDIREKTIIVIÄ KOSKEVAAN U-KIRJELMÄÄN

Ympäristövaliokunta on 25.10.2023 pyytänyt Puolustusvoimilta kirjallista asiantuntijalausuntoa asiassa: U 57/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi maaperän seurannasta ja kestokyvystä (maaperän seurantaa koskeva laki). Lausuntopyynnön mukaisesti lausunnon teema on EU:n maaperädirektiivin mahdolliset vaikutukset Puolustusvoimien käytössä oleviin ampuma- ja harjoitusalueisiin ja toimintoihin.

Lausunto on valmisteltu Pääesikunnan logistiikkaosastolla yhteistyössä Pääesikunnan koulutusosaston ja Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen esikunnan asiantuntijoiden kanssa.

Yleisellä tasolla Puolustusvoimat katsoo, että maaperädirektiivi edistää kaikkien yhteistä hyvää asiaa ja toisaalta pitää erittäin tärkeänä, että tavoitteiden kansalliseen toimeenpanoon jää riittävästi kansallista liikkumavaraa. Erittäin tärkeänä Puolustusvoimat pitää sitä, että kansallisessa toteutuksessa on mahdollista huomioida ja huomioidaan maanpuolustukselliset tarpeet, kuten eräiden tietojen salassapidettävyys.

Maaperän terveystutkimus

Maaperän terveyden seurannan toteutustapa ei tässä vaiheessa ole täysin selvillä, joten sen vaikutuksia Puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueisiin ja toimintaan ei kovin kattavasti voi arvioida. Puolustushallinto on tarpeen ottaa mukaan kansallisen toimeenpanon suunnitteluun.

Tietojen mahdollinen salassapidettävyys on tarpeen ottaa huomioon. Koska maaperän terveystietoa tallennetaan komission ja EEA:n ylläpitämään yleisön saatavilla olevaan tietokantaan, Puolustusvoimilla pitäisi olla mahdollisuus vaikuttaa siihen, sijoitetaanko näytteenottopisteitä Puolustusvoimien käytössä oleville alueille ja/tai millaista tietoa tietokantaan tallennetaan.

Lisäksi lisätietoa tarvitaan, jotta voitaisiin arvioida, millaisia vaikutuksia on esimerkiksi maaperän terveystodistus -järjestelmällä, riskitoimintojen

luokittelulla sekä sillä miten maaperän hyvä tila ja sen ylläpidon keinot määritellään. On kuitenkin selvää, että jatkossakin Puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueilla tulee voida toteuttaa ja kehittää tarkoituksenmukaisella tavalla koulutus- ja harjoitustoimintaa.

Pilaantuneet ja mahdollisesti pilaantuneet alueet

Direktiiviehdotuksen riskiperusteinen lähtökohta pilaantuneiden alueiden hallintaan on hyvä ja kestävyysperiaatteiden mukainen. Puolustusvoimien käsityksen mukaan Suomessa pilaantuneiden alueiden hallinta on jo hyvää ja systemaattista ja täyttää varmasti suurelta osaltaan direktiivin vaatimukset.

Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on kerättävä tieto pilaantuneista ja mahdollisesti pilaantuneista alueista julkiseen rekisteriin, georeferoidun paikkatietokannan muodossa. Puolustusvoimat toteaa, että nykytilanteessa kaikkia Puolustusvoimien pilaantuneita tai mahdollisesti pilaantuneita kohteita ei ole MATTI-järjestelmässä johtuen tiedon salassapidettävyydestä. Näin tulee voida olla myös jatkossa. Maaperädirektiivin 16 artiklan kohdassa 4 todetaankin, että toimivaltainen viranomainen voi kieltäytyä julkistamasta tietoja tai rajoittaa niiden julkistamista, jos Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/4/EY (direktiivi ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta) 4 artiklassa säädetyt edellytykset täyttyvät. Ko. artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että pyyntö saada ympäristötietoa voidaan evätä, jos tiedon ilmaiseminen vaikuttaisi haitallisesti mm. yleiseen turvallisuuteen tai kansalliseen puolustukseen. Näillä perusteilla maaperädirektiivin tarkoittama julkinen rekisteri on mahdollista toteuttaa niin, että siellä on myös salassapidettävää tietoa, jota ei jaeta julkisesti.

Lisäksi Puolustusvoimien näkökulmasta ei välttämättä ole tarpeen lainkaan kerätä julkiseen rekisteriin tietoja kaikista Puolustusvoimien alueilla sijaitsevista mahdollisesti pilaantuneista kohteista, sillä Puolustusvoimilla on näistä oma rekisteri ja niitä koskeva tutkimussuunnitelma.

Puolustusvoimat pitää erittäin tärkeänä sitä, että jäsenvaltioilla on mahdollisuus määrittää itse aikataulu ja toteuttamisjärjestys mahdollisten pilaantuneiden alueiden tutkimiselle. Tässä yhteydessä on tarpeen arvioida kriittisesti sitä, onko tarpeen tutkia pilaantuneisuutta esim. aktiivisesti teollisuuden tai Puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla, ellei jokin muu akuutti syy laukaise kunnostustarpeen arviointia.

Tutkimuksia suunniteltaessa on lisäksi tarpeen muistaa, että kun tehdään tutkimuksia Puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueilla, tulee huomioida mahdollinen raivaamisen tarve.